

Hannie Westra (I), Liesbeth Brouwer en Koen Janssen:
"De mogelijke relatie tussen tandvleesontsteking en RA was
lange tijd uit het collectieve geheugen verdwenen."
(Foto: Henk Veenstra, Groningen)

REUMA BEGINT IN DE MOND

Het lijkt er steeds meer op dat tandvleesontsteking (parodontitis) een rol speelt bij reumatoïde artritis. In Groningen wordt hier al tien jaar onderzoek naar gedaan. Onlangs promoveerde biomedisch onderzoeker Koen Janssen op de werking van antistoffen in het ontstekingsproces. "Parodontitis is een risicofactor voor RA."

"Over reuma en gebitsproblemen organiseerden we onlangs een informatieavond", vertelt reumatoloog Liesbeth Brouwer. "Een oudere man stond op en zei: 'Toen ik twintig was, is mijn hele gebit getrokken' – hij was er nog boos over." Het vermoeden van een relatie tussen ontstekingen van het tandvlees en in de gewrichten bestond al in de jaren vijftig en zestig. Omdat reumabehandelingen toen doorgaans weinig effectief waren, probeerde men zoveel mogelijk ontstekingshaarden uit het lichaam te verwijderen, waaronder de tanden. "Om die reden werden inderdaad soms hele gebitten getrokken", zegt Brouwer, "en dit zwakte de reuma dan enigszins af."

Collectieve geheugen

De mogelijke relatie tussen tandvleesontsteking en reumatoïde artritis (RA) was lange tijd uit het collectieve geheugen verdwenen, maar de laatste jaren wordt dit idee opnieuw onderzocht. In november promoveerde Koen Janssen op een studie naar de rol van ACPA-antistoffen in dit proces. "We denken dat de problemen rond RA meer dan eens in de mond beginnen", zegt hij. "De bacterie *P. gingivalis* veroorzaakt tandvleesontsteking. Als reactie hierop kan het lichaam ACPA-antistoffen aanmaken. Deze antistoffen komen via het bloed in de gewrichten, en daar richten zij zich tegen lichaamseigen eiwitten. Dat laatste zorgt voor klachten van reumatoïde artritis, een auto-immuunziekte." De theorie dat RA in de mond begint, is nog voorlopig van karakter, maar een aantal dingen is al wel zeker, zeg-

RA. Maar niet iedereen met parodontitis ontwikkelt ACPA-antistoffen, en niet iedereen met ACPA ontwikkelt reumatoïde artritis." Daarom staat in vervolgonderzoek de vraag centraal: bij wie ontwikkelt zich wel RA en bij wie niet?

LifeLines

De Groningse wetenschappers gaan dit uitzoeken binnen LifeLines, een grootschalige bevolkingsstudie waaraan 165.000 Noord-Nederlanders deelnemen. Zij worden dertig jaar gevolgd. Dit maakt het mogelijk om te zien bij wie zich welke ziekten ontwikkelen en waar dit van afhangt. Westra: "Zweedse en Nederlandse studies hebben eerder laten zien dat mensen met RA die vroeger bloed hebben gedoneerd, vaak jaren vóór de eerste RA-klachten al ACPA-antistoffen in het bloed hadden. Binnen LifeLines willen we achterhalen welke mensen met parodontitis en ACPA ook artritis krijgen."

Een probleem hierbij is dat parodontitis zich niet makkelijk laat vaststellen. "Veel mensen met tandvleesontsteking weten niet dat ze het hebben – want het doet geen pijn – en veel tandartsen controleren er niet op", aldus Westra. "Dus met een eenvoudige vragenlijst ben je er niet. "De beste manier om te zien of iemand tandvleesontsteking heeft, is een controle door een parodontoloog. Bij een grootschalig onder-

zoek als in LifeLines is dat echter onhaalbaar. Vandaar dat we hier nu een bloedtest voor ontwikkelen."

Om de rol van parodontitis nader te bepalen hebben de onderzoekers geld gekregen van het Reumafonds. Westra: "We gaan kijken naar de eiwitbestanddelen van de bacterie *P. gingivalis* en welke afweerreacties deze oproepen."

Mondhygiëne

Veel moet nog worden uitgezocht, maar de onderzoekers durven al wel te stellen dat een goede mondhygiëne voor mensen met RA van groot belang is. Brouwer: "Parodontitis kan het risico op gewrichtsontsteking vergroten – overigens net als roken en erfelijke aanleg. Een goede gebitsverzorging is daarom belangrijk." In dit verband is het spijtig dat niet alle tandheelkunde in het basispakket zit. "We komen soms mensen tegen die uit geldgebrek niet naar de tandarts gaan."

Wie wel naar de tandarts gaat, doet er goed aan er op te letten dat deze het gebit daadwerkelijk bekijkt op parodontitis. Ook een mondhygiënist of parodontoloog kan dit doen. "In Nederland bestaan daar prima testen voor."

JOS OVERBEEKE

gen Brouwer en Hannie Westra, co-promotoren van Janssen. "Mensen met RA hebben vaker parodontitis dan anderen, en mensen met ernstige RA hebben vaker de ernstige vormen van parodontitis. Verder is bekend dat ACPA-antistoffen in zowel de ontstoken mond als ontstoken gewrichten zitten, en dat wijst op een mogelijk verband."

"Het best is parodontitis te beschouwen als een risicofactor voor RA", vult Janssen aan. "Tandvleesontsteking verhoogt de kans op

STICHTING VOOR PATIËNTENTANDHEELKUNDE

Zoals de Patiëntenfederatie Nederland opkomt voor de Nederlandse patiënt, zo komt Consumenten Plat-form Mondzorg (CPM) op voor bezoekers van tandartsen en mondhygiënist. Het CPM overlegt met tandartsen, zorgverzekeraars en overheid over wat de beste mondzorg is. Op de site van de onafhankelijke stichting CPM (www.cpm-online.nl) staat veel informatie over mondhygiëne en mondzorg. CPM kijkt daarbij ook naar de relatie tussen mondziekten en andere aandoeningen, en probeert het contact tussen tandartsen, huisartsen en specialisten te versterken. CPM geeft hier voorlichting over en wil het medisch-wetenschappelijk onderzoek op dit punt een impuls geven. CPM stelt dat mondhygiëne een uitgebreidere plaats moet krijgen in de studie geneeskunde.